

ringspraksis i de forskellige samfund korreleret med de lokale politiske systemer. Heri ligger en antagelse af, at de politiske organiseringsformer i polynesiske samfund er variationer over et tema, og Gell opregner fire hovedtyper: En mellemtype (Tahiti), et konisk (Samoa), et devolutioneret (Marquesas, New Zealand) og et feudalt (Hawaii) politisk system. I mellemformen lægges størst vægt på selve den smertefulde tatoveringsproces (underkastelsen), i det koniske på helingsfasen (beskyttelsen), i det devolutionerede på de færdige tatoveringer (afgrænsningen), mens tatoveringen i det feudale samfund er ved at miste sin betydning i et politisk system, der nærmer sig det moderne. Gells typologisering er ikke så firkantet, som den måske lyder i resuméform, og retfærdiggøres yderligere af de polynesiske samfunds nære sproglige slægtskab og store sociale og kulturelle ligheder. Han inddrager selv kritikken af Stillehavet som antropologisk laboratorium, men mener, at kritikkerne er gået for vidt og nægter at se de sammenhænge og lighedspunkter, der faktisk eksisterer.

En (anti-kulturrelativistisk) tanke, der præsenteres indledningsvis, er, at tatovering som konkret fænomen rummer en universel betydning, der går forud for de specifikke kulturelle fortolkninger. I denne forbindelse refererer Gell flere gange til tatoveringens rolle i marginaliserede grupper i det vestlige, moderne samfund og påpeger paralleller til det element af underkastelse og degradering, han finder i de polynesiske tatoveringer. Han baserer sig primært på den Lacan-inspirerede psykoanalytiker D. Anzieus bog *The Skin Ego* (New Haven 1989) om den selvoplevelse, der grundlægges i spejlingsfasen, hvor barnet for første gang oplever at være et individ adskilt fra moderen. Det universalistiske og psykologiske perspektiv er ikke særlig udviklet og spiller ingen stor rolle i den regionale analyse. Alligevel er det vigtigt at fremhæve, fordi det tydeligvis ligger til grund for flere af Gells hypoteser om hudens og dermed tatoveringens betydning.

Således rækker flere af Gells ideer om tatovering ud over Polynesien, ligesom hans samfundstypologier også vil kunne passe på magtstrukturer i andre dele af verden. Det er måske netop det, at de har stor generel gyldighed, der gør hans konklusioner overbevisende. Men han går ikke længere, end materialet kan bære, og nøjes med at antyde mulige

generaliseringer. Bogen er stadig først og fremmest en bog om Polynesien og kan meget vel læses som en bred introduktion til området, historisk såvel som kulturelt. Selv har jeg fundet den inspirerende i forhold til et austronesisk-melanesisk materiale, hvor hud også er en fundamental kulturel kategori.

Bogens sort-hvide illustrationer er stik og tegninger hentet fra de historiske kilder. De er flotte, men fåtallige, og man kunne ønske, at der var mange flere. Der er mange mindre og en del større trykfejl i bogen; fx er der meningsforstyrrende uoverensstemmelser mellem overskrifter, modeltekster og selve teksten. Trykfejl er lige så uoprettelige som tatoveringsfejl og derfor ekstra irriterende i en bog om dette emne.

Bente Wolff
Institut for Antropologi
Københavns Universitet

ROLF GILBERG: *Mennesket Minik (1888-1918): En grønlanders liv mellem to verdener*. Espergærde: Forlaget ILBE 1994. 680 sider, 300 illustrationer. Pris 300 kr.

Etnografen Rolf Gilberg ønsker gennem sin skildring af mennesket Minik at fortælle et kapitel i inughuit-folkets (polareskimoernes) historie. Han kalder sin bog en ethnohistorisk beretning. Endvidere har Gilberg ønsket at formidle i en form, der kan læses af enhver. Bogen kan ses som en gave til inughuit: Et stykke historieskrivning eller en annoteret kildesamling? Men det er en vægtig bog, ikke kun bogstaveligt, for man kan ikke andet end beundre Gilbergs utrættelige detektivarbejde.

Om Miniks historie skal der berettes i korthed. Hans skæbne var, sammen med sin far og 4 andre, at blive taget med til New York af polarforskeren Peary. Det var i 1897. Han var på det tidspunkt 10 år. Her blev de udsat for videnskabelig og almindelig interesse. De uvante forhold gjorde dem syge, med døden til følge for de fires vedkommende. En ung mand iblandt dem fik mulighed for at rejse hjem, men Minik, der havde mistet sin far og heller ingen nære slægtninge havde tilbage i Grønland, blev i USA som plejesøn i en familie med tilknytning til *The American Museum of Natural History*. Senere, og efter forskellige dramatiske hændelser i denne familie, synes de uskyldige barneår at være slut. Minik er ikke mere den charmerende lille dreng, men

en utilpasset ung mand, der har svært ved at finde sig job eller uddannelse. Han søger med hjælp fra pressen tilflugt i en rolle som offer og udnyttet. En historie går på, at han er blevet dybt rystet over at se sin fars skelet udstillet på *The American Museum of Natural History*. Han bliver venner med journalisten Beecroft, som prøver at tale hans sag. Til sidst lykkes det ham at få plads på et skib og komme tilbage til Grønland i 1909. Det har karakter af en deportation, hvor han skal skrive under på ikke mere at vise sig i USA. Ved afrejsen citeres Minik i pressen for planen om at ville finde Nordpolen, i spidsen for en rent eskimoisk ekspedition. I Grønland må han først genlære sit sprog og tilegne sig fangerfærdighederne. Men han kan ikke falde til ro. Efter nogle år tager han i 1916 tilbage til USA, Der finder han arbejde på landet i staten New Hampshire, men rammes af influenza og dør i 1918.

Årsagen til Miniks utilpassethed her i tilværelsen bliver af Gilberg forklaret som en naturlig konsekvens af at være hjemløs i to kulturer. Minik spørger selv i et intenst brev fra Grønland til vennen Beecroft: „Hvorfor er jeg ikke længere egnet til at leve, hvor jeg er født? Heller ikke egnet til at leve der, hvortil jeg blev bortført!“ (s.581).

Men Gilberg mener, at hans ulykke i mindst lige så høj grad skyldes, at han i sin tidlige barndom oplevede, at både forældre og plejemødre døde fra ham. Han synes at have været et meget ensomt menneske, der derved blev offer både for egne fantasier og for andres spekulation i hans „historie“.

Der er tendenser til et dramatisk højdepunkt i beretningen, hvor det ser ud som om, Minik er fanget i et udnyttelsesspil mellem sine to nærmeste i tilværelsen, sin plejefar Wallace og journalisten Beecroft. Gilberg kan dog ikke følge dette op på grund af sin respekt for kilderne. Denne beretning om mennesket Minik, som både Gilberg og andre før ham har betegnet som mere fantastisk end fantasiens forestillinger, får ikke meget af en chance i Gilbergs dokumentation, som er sober. Fortællingen som sådan har det svært i denne sammenhæng og ender som grødis, for at bruge en nordlig metafor. Bogen har sine steder nærmest karakter af leksikon.

Jeg kunne godt tænke mig Gilberg skrivende mere frit om sit arbejde med Minik, for jeg fornemmer et pust af friskhed i fremstillingen, netop der hvor han beretter om besøg på de steder, hvor Minik har levet. Det er en kær-

kommen afveksling til alt avismaterialet og biblioteksstudierne, her er vi f.eks. med ude at se resterne af Miniks plejeførelses sommersted (s.290).

Folkets historie kommer let til at stå i skyggen af Miniks. Gilberg indfører os i deres særlige kultur, og vi får indblik i deres relationer til de besøgende hvide og til vestgrønlanderne. Omkring 200 individer bestod folket af i de omhandlede årtier: alle har været i nærkontakt med de hvide, arbejdet for dem, fået smag for nye varer, fået børn med dem eller sygdomme af dem. Gilberg nævner, at de, der ydede deres ekspeditionshjælp i kappestriden om at nå Nordpolen, ikke blev krediteret. Men det er alligevel tankevækkende, hvor meget vi ved om alle disse mennesker, deres navne, hvem der var gift med hvem, og deres fysiologiske karakteristika. Noget af det naturligvis fordi de blev studeret, men også fordi de da blev omtalt ved navn i kilderne fra de hvide mænd, der omgikkes dem, og i teksten til de mange fotos, der blev taget af dem. Det er vel ikke ethvert dansk sogn, der kan præstere en lignende grundig dokumentation for menigmand.

Minik er ikke ukendt for danske læsere – fra Peter Freuchens roman *Ivalu*, og mere nultidigt har hhv. Philip Lauritsen (1987) og Kenn Harper (1986) skrevet om ham. Sidst nævntes bog *Gi' mig min far igen* er anmeldt af undertegnede i Stofskifte nr. 17, 1988. Allerede på det tidspunkt var Gilbergs bog på trapperne. Gilberg har arbejdet med Miniks historie siden 1965. Han afsluttede sin indsamling af materiale i 1985 og har siden beskæftiget sig med sammenskrivningen og præsentationen af alle kilderne og de talrige illustrationer.

Spørgsmålet er, om denne bog ville have fået en anden udformning, hvis Kenn Harpers ikke var kommet først. Den er også en grundig dokumentation. Da Gilberg åbenbart ikke havde kilder, der kunne korrigerer Harpers Minik-fortælling på væsentlige punkter, valgte han at offentliggøre rub og stub. Desuden siger han selv, at hans holdninger adskiller sig fra Harpers, som følge af at Harper er canadier, Gilberg dansk. Og en af de interessante dokumentationer, som Gilbergs bog udmærker sig med, omhandler da også den rørende og grundige interesse som det danske gesandtskab udviser i forhold til Minik-sagen.

Jeg synes, der findes stof i bogen, der er så interessant, at det burde uddybes, og tænker især på kapitlerne, der omhandler den fysiske

antropologis beskæftigelse med ignuhuit (s.211-26). Det kunne så blive et lille stykke antropologihistorie.

Kirsten Rønne
mag.scient., antropolog
København

BYRON J. GOOD: *Medicine, Rationality, and Experience: An Anthropological Perspective*. Lewis Henry Morgan Lectures. Cambridge, New York & Melbourne: Cambridge University Press 1994. 242 sider. ISBN 0-521-41558-6 hardback, pris £54.95. ISBN 0-521-42576-X paperback, £12.95.

På Institut for Antropologi ved Rochester Universitetet i USA blev der i marts 1990 afholdt den otteogtyvende offentlige Lewis Henry Morgan forelæsningsrække, dette år af den amerikanske professor i medicinsk antropolog Byron Good. Goods bearbejdning af disse forelæsninger er de nu blevet samlet i denne bog.

Byron Good har (ofte sammen med sin kone Mary-Jo DeIVecchio Good) siden midten af 70'erne publiceret artikler, hvor han argumenterer for vigtigheden af, at fortolkende eller „betydnings-centrerede“ (meaning-centered) tilgange til at forstå sygdom og lidelse bliver centrale i den medicinske antropologi.

I denne bog holder Good fast i denne argumentation, nu krydret med nye begreber som semiotik i stedet for semantik, at den betydnings-centrerede tilgang bør være fortrolig med kritisk teori, og at lidelse bør ansues som et æstetisk snarere end et biologisk objekt.

Der er meget godt at sige om denne bog. I særdeleshed hvis man netop har „opdaget“ den medicinske antropologi som et interessant felt. Her kan bogen, og især de to første kapitler, give en indsigt i udviklingen af den medicinske antropologi i det 20. århundrede, bl.a. med fokus på hvordan sygdom, lidelse og helbredelse er blevet beskrevet i antropologien, deres epistemologiske forudsætninger og deres implikationer for forskningsprogrammer.

Good viser i en interessant analyse, hvordan antropologien har været indlejret i den medicinske videnskabs rationale, som det fx kommer til udtryk i begreberne „viden“ og „tro“. „Vi“ har viden, medens „de andre“ har tro. Lægen har viden, medens patienten har tro. Good argumenterer for, at vi i stedet for

denne positivistiske tilgang ser det medicinske sprog som et kulturelt sprog, der ikke afspejler natur på nogen som helst direkte måde.

Bogens tredje kapitel kan betragtes som en slags brobygger mellem første og anden halvdel af bogen. Her er det etnografien, der er i højsædet. I forhold til de to første kapitler underbygger dette kapitel argumentationen om, at medicin er indlejret i kultur. Vi præsenteres for et fascinerende forskningsprojekt omhandlende den medicinske uddannelse ved Harvard Medical School, og hvordan medicinen konstruerer sine objekter. I forhold til de næste kapitler er dette hans første eksempel på, hvordan en betydnings-centreret analyse kan tage sig ud.

Da jeg læste dette kapitel kunne jeg som dansk antropolog ikke undgå at opleve et skær af misundelse. Det var ikke det forhold, at Good er professor ved Harvard Medical University, men at han tilsyneladende har et forskningsfelt lige uden for døren og ydermere kan ansætte studerende til at udføre diverse interviewundersøgelser på hospitalet.

Det er velskrevne og interessante etnografiske beskrivelser, vi præsenteres for i de følgende kapitler, men den betydningscentrede analyse fastlåses i en snæver klassisk hermeneutisk tilgang om at forstå helheden ud fra delene, og delene ud fra helheden (den hermeneutiske cirkel). På trods af at vi nu præsenteres for ordet semiotik i stedet for semantik, er analysen for så vidt den samme, som vi er blevet præsenteret for i hans tidligere artikler.

Jeg havde set frem til en spændende diskussion om f.eks. epistemologiske forbindelser mellem hermeneutik og semiotik, men det var for optimistisk. Flere gange præsenteres vi for, at semiotik skal forstås som tegn, at sygdom og lidelse kan ansues som tegn, men her stopper argumentationen, og han vender tilbage til semantikken.

For Good drejer det sig stadig om at afdekke patienternes semantiske netværk, f.eks. gennem fortællinger, som han er en stor fortalende for. Men fortolkningerne når ikke rigtig ud over et beskrivende niveau. De antropologiske analyser, som den medicinske antropologi trænger så hårdt til, kommer ikke til syne i denne bog.

Når det er sagt, er det alligevel en bog, som rummer nye indsigter, og som henvender sig til et bredt publikum både inden for antropologi og medicin. De valgte temaer er centrale i 90'ernes medicinske antropologi, og de